

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Етнічні меншини можуть отримати правовий захист, близький до стандартів ЄС

Триває робота з розробки проекту Закону "Про захист від дискримінації". Законопроект передбачає захист етнічних меншин в основних сферах суспільного життя, визначає санкції за порушення принципу рівності, надає потерпілим спрощений доступ до захисту своїх прав у суді та покладає на спеціальний уповноважений орган функції щодо реалізації державної антидискримінаційної політики. У разі ухвалення Верховною Радою цього законопроекту Україна наблизиться до стандартів ЄС і збільшить гарантії безконфліктного та демократичного розвитку

4 жовтня 2005 року у Міжнародному центрі перспективних досліджень відбулося експертне обговорення концепції Закону України "Про захист від дискримінації". Це друге обговорення у рамках проекту "Захист прав і забезпечення доступу до правосуддя ромів в Україні", упродовж якого експерти МЦПД і провідних правозахисних організацій України вивчають питання протидії дискримінації і готують спільно з членами Комітету Верховної Ради з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин відповідний законопроект. Цей дослідницький проект є прикладом прозорого лобювання змін до державної політики – саме в такий спосіб здійснюють лобювання інтересів у розвинених демократичних країнах.

Під час попереднього обговорення з провідними українськими експертами, яке відбулося 7 липня 2005 року, було наведено докази існування в Україні дискримінації як явища і визначено основні причини неспроможності українського законодавства до подолання проблеми (докладніше про це йшлося у **віснику центру** № 27 (286) від 25 липня 2005 року). Висновки першого обговорення дали змогу визначити перелік необхідних для виправлення ситуації змін, створити і винести на обговорення експертів документ під назвою "Концепція (основні положення) проекту Закону України "Про захист від дискримінації".

Етнічним меншинам гарантуватимуть рівність

Законопроект спрямовано на протидію дискримінації за расовою, національною чи етнічною належністю. Закладені в ньому інструменти та механізми захищатимуть від дискримінації у сферах

трудових відносин, охорони здоров'я, освіти, соціального захисту та соціальних послуг, житлових відносин, правосуддя, політичної діяльності громадян, доступу до товарів і послуг – цей перелік узгоджено з європейською Директивою про расову рівність 2000/43/ЄС.

Щоб забезпечити виконання норм антидискримінаційного законодавства, до проекту Закону України "Про захист від дискримінації" будуть закладені відповідні засоби примусу:

- адміністративні санкції за дрібні правопорушення фізичних осіб;
- фінансові санкції за правопорушення, вчинені суб'єктами господарювання;
- кримінальна відповідальність за правопорушення, що містять ознаки злочину;
- компенсації, що призначаються жертвам дискримінації.

До адміністративних правопорушень буде віднесено найтипівіші дискримінаційні дії, такі як відмова в продажі товарів, оренді приміщень, наданні послуг на загальноприйнятних умовах, обмеження доступу до установ культури, освіти, охорони здоров'я, громадського харчування, розважальних закладів, послуг транспорту та до послуг, що надають державні установи. Під адміністративну відповідальність підпадатиме підбурювання до дискримінації, невиконання рішень антидискримінаційного органу та "віктимізація" – переслідування за спроби захистити своє право на дотримання рівності.

Реалізацію державної антидискримінаційної політики, згідно із законопроектом, має бути покладено на

один з органів влади. На думку дослідників, таким органом має бути Міністерство юстиції, у складі якого необхідно створити окремий департамент з питань протидії дискримінації. Його основними функціями мають бути:

- нагляд за впровадженням антидискримінаційного законодавства;
- розгляд скарг на дискримінацію та проведення перевірок щодо них;
- надання правової допомоги жертвам дискримінації.

Цей орган матиме право:

- застосовувати санкції;
- ухвалювати обов'язкові для виконання рішення щодо дискримінаційних дій;
- збирати докази й інформацію щодо вчинених правопорушень;
- звертатися до суду в інтересах жертв дискримінації.

Передбачено спрощений доступ до правосуддя

Законопроект сприятиме зменшенню дискримінації через спрощення доступу до правосуддя. Він передбачає позасудові процедури захисту жертв дискримінації, стимулювання недержавної допомоги жертвам дискримінації, вдосконалення цивільного процесуального законодавства для спрощення доведення фактів дискримінації, визначає інструменти посилення державної допомоги жертвам дискримінації.

Ідеться, наприклад, про надання правозахисним організаціям права захищати в судах та органах виконавчої влади жертв дискримінації, можливість делегування деяких функцій антидискримінаційного органу правозахисним організаціям (наприклад, надання консультацій, допомога в оформленні та поданні скарг і судових позовів). Внесення змін до ЦПК передбачатимуть можливість перенесення за рішенням суду на відповідача обов'язку довести, що принцип рівності не було

порушено. Як докази дискримінації законопроект дозволяє використовувати ширше коло інформації, наприклад, статистичні дані, результати застосування спеціальних методів виявлення дискримінації. ■

Повний текст концепції закону, інші матеріали експертного обговорення та докладнішу інформацію про проект "Захист прав і забезпечення доступу до правосуддя ромів в Україні" можна знайти за адресою:

<http://www.icps.kiev.ua/project.html?pid=76>.
За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Олександра Татаревського за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою atatarevsky@icps.kiev.ua.

Чому лихоманить гривню?

Упродовж останніх місяців готівковий курс долара суттєво змінюється на тлі стабільного офіційного курсу 5,05 грн./дол. Наприкінці серпня ціна купівлі долара впала нижче 5 гривень, а вже на початку жовтня вона не лише відвоювала свої попередні позиції, а й наблизилася до рівня, який існував одразу після квітневої ревальвації. Нині спостерігається нове зниження готівкового обмінного курсу

Формально Нацбанк не зобов'язаний "тримати" курс гривня-долар або будь-який інший курс стабільним. Згідно зі Статтею 6 Закону "Про Національний банк України" та Статтею 99 Конституції України основною функцією НБУ є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Власне, визначення "стабільного курсу" досить складне, особливо для такої відкритої економіки, як українська. Зростання світових цін на український експорт збільшує вартість експорту за майже незмінного фізичного обсягу. Зворотний вплив на торговельний баланс має зростання світових цін на критичний імпорт – нафту та газ. За втримання стабільного номінального курсу гривня-долар ми спостерігатимемо у цих випадках саме зростання внутрішніх цін, тобто невиконання НБУ своєї основної функції – забезпечення цінової стабільності.

Доба стабільного офіційного курсу завершується

Навіть якщо відійти від теоретичних проблем неможливості одночасного втримання внутрішньої (загальний рівень цін) і зовнішньої (реальний ефективний обмінний курс) стабільності, стабільний зовнішній курс повинен оцінюватися не за однією валютою, а за кошиком валют. Кожна валюта у цьому кошику має бути представлена в тій самій пропорції, яку частку вона займає в експорті або зовнішньоторгівельному товарообігу. Для України такий кошик повинен виглядати приблизно так: 25% – євро, 75% – долар. Відповідно, за коливання євро щодо долара для незмінності вартості кошика повинен мінятися і курс гривня-долар, і курс гривня-євро. Зараз курс євро-гривня є крос-курсом, тобто НБУ визначає його виходячи з курсів долар-гривня (встановлений НБУ) і євро-долар (встановлений на міжнародних валютних ринках). Саме тому спостерігаються суттєві коливання курсу євро в Україні – це відлуння змін курсу долар-євро.

Нині у Нацбанку триває обговорення можливості поступового переходу з де-факто фіксованого номінального курсу долара до прив'язки до кошика валют. Прив'язку до кошика формально використовують небагато країн. Це викликано тим, що жорстка офіційна чи неофіційна прив'язка до однієї валюти приховує великий психологічний вплив: люди сприймають стабільний обмінний курс як символ стабільної економіки та відсутності інфляції. Утім, в Україні за відносно стабільного номінального курсу долара реальний, тобто з урахуванням інфляції, зміцнився торік на 12,8%, а цього року – на 11,9%. Прив'язка не лише до долара, а й до кошика долар-євро сприятиме торгівлі між Україною та ЄС завдяки меншим коливанням курсу.

Якщо НБУ справді запровадить прив'язку до кошика валют замість де-факто прив'язки до долара, потрібно очікувати зростання нестабільності курсу долара та зменшення волатильності курсу євро. Це має опосередковано вплинути на структуру валютних заощаджень громадян і зменшення маржі між курсами купівлі та продажу євро. Варто зауважити, що перехід до валютного кошика, найімовірніше, буде дуже поступовим, тому не варто очікувати миттєвого збільшення волатильності курсу долара. Що більше, якщо НБУ завважить погіршення ситуації на міжбанківському чи готівковому ринку через перехід до кошика, він може легко повернутися до попереднього режиму курсоутворення. За неофіційною інформацією, Нацбанк перейде на кошик валют упродовж найближчих 12 місяців. У такому разі можна буде говорити про те, що доба стабільного офіційного курсу долара наближається до кінця.

На готівковий курс впливають тимчасові чинники

Офіційний курс долара лишатиметься стабільним принаймні до виборів. Водночас готівковий обмінний курс, найімовірніше,

лихоманитиме. На початку жовтня курс долара знову підвищувався: в Києві – до 5,15, а в деяких регіонах навіть більше. Нинішній стрибок девальвації частково викликаний тимчасовими чинниками – на початку місяця багатьом людям доводиться робити виплати в доларах (наприклад, за оренду квартири), чергове підвищення зарплат у вересні збільшило доходи громадян, які "на чорний день" вирішили купити валюту. Оскільки ці чинники тимчасові, курс повинен повернутися на колишні позиції. Втім, враховуючи, що осінь-зима будуть достатньо гарячими в політичному сенсі, а українці довіряють більше американській валюті, ніж гривні, дуже ймовірно й інші короточасні стрибки курсу.

Додає нестабільності українській валюті і виникнення тимчасових надлишків чи дефіцитів на валютному ринку. У короткостроковому періоді на курс набагато більше впливають потоки валюту в країну або з країни, ніж такі фундаментальні показники, як зростання економіки або інфляція. Якщо, наприклад, країна має збалансовані експорт, імпорт і міжнародні грошові перекази (трансферти), то загалом попит на валюту дорівнює її пропозиції. Проте варто, наприклад, збільшитися іноземним інвестиціям, як баланс порушується. Так, прихід кількох великих кредитів українським підприємствам у серпні був одним із чинників зростання пропозиції валюти на міжбанку. Хоча за умов керованого курсу гривні такі дисбаланси не позначаються на офіційному курсі НБУ, готівковий ринок може на них реагувати.

У будь-якому разі звичайним громадянам на змінах курсу заробити практично неможливо і купувати-продавати валюту за кожної зміни її котирування не варто. Набагато вигідніше власти вільні кошти на якийсь час у банк. НБУ триматиме офіційний курс на рівні 5,05 грн./дол. принаймні до парламентських виборів, щоб не нервувати зайвий раз публіку. На цю стабільність і варто розраховувати. ■

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Олександра Жолудя за тел. (044) 272-1050 та електронною поштою ozholud@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 484-4410, факс: (044) 484-4402. Архів **вісника центру** зберігається за адресою: <http://visnyk.icps.kiev.ua/> Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.